

Ezek után tisztelettel ajánlom a következő indítványomat elfogadásra :

A Magyar Pædagogiai Társaság alapszabályszerű feladatánál fogva örömmel veszi tudomásul, hogy létrejött a Tanítók Ferencz-József Háza s hogy ez az alapjában és céljában humanus, de a tanítói társadalmi életre is kiható fontos intézmény Magyarország tanítóóságának egyeteme javára megkezdette áldásos működését.

A Magyar Pædagogiai Társaság tudva és méltányolva ez intézmény nagy jelentőségét, a megalkotásával járó küzdelmet és fáradságot: hálás elismerését fejezi ki a népiskolai tanítóóságnek, mert az ügy érdekében a mozgalmat megindította s azt páratlan áldozatkészséggel és kitartással s a közoktatás munkásainak egyetemes érdekeit is szolgálva, *önzellen* akarattal célhoz juttatta; nemkülönben hálás elismerését és tiszteletét nyilvánítja dr. *Wlassics* Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszternek azért, hogy az egy millió koronának az állami költségvetésbe való felvétele által a Tanítók Házának megalapítását lehetővé tette; végül háláját és köszönetét nyilvánítja mindazoknak, a kik a Tanítók Házának létesítésén fáradoztak, de különösen *Péterfy* Sándornak, az Eötvös-alap megalapítójának és nagyérdemű elnökének, mert a mozgalmat kezdettől fogva lángoló lelkesedéssel, rendületlen kitartással és előrelátó gondossággal vezette.*

NAGY LÁSZLÓ.

PÆDAGOGIAI PLEBISCIUMOK.

Nem hiába élünk a nemzetköziség és a kollektivismus korában: az evolúció elve mindenütt hódít, kihat az irodalomra, az anyaggyűjtésre, a tudománynak, a művészetnek és a társadalomnak időszerű vitás kérdéseire és mintegy külön műfajt érlelt magára az előadás módszerére is. Ez a divatos és a napi sajtóban és szépirodalmi folyóiratokban már régibb idő óta követett s ott már-már a megcsömörlésig kiharánált forma a *plebiscitum*, mely ú. n. körkérdéssel (Rundfrage, Umfrage) fordul a közéletnek vagy az illető szaknak kiválóbb képviselőihez, hogy véleményeket egy-egy felvetett témáról megtudja és azután eredeti enciklopédikus alakban és kommentárral vagy a nélkül közölje az olvasóközön-
séggel.

* L. az ülésről szóló tudósítást 222. lap.

Egyik kisebbrendű és speciális nyilvánulása ez annak a hatalmas nemzetközi és kollektív áramlatnak, melynek genesívével nagyszámú adat kíséretében másutt behatóan foglalkoztam* és a melynek alkalmazásától komoly tudóok mint Ihering és Topinard s még többen sem riadtak vissza. Lázasan (és felületesen) dolgozó és rohamosan haladó korunk, mely a nemzeti és a nemzetközi *kongresszusokat*, az *anketeket* és az *interviewokat* megteremtette, a tudományos publicisztika terén is bizonyos újításokat és reformokat értelt, sőt követel meg, melyeknek észszerű és mértékletes alkalmazása előnnyel jár. Régebben hosszadalmas levelezések útján érintkeztek a szakemberek, ma ennek helyét a nyomtatott szó és a lapok útján való közlekedés foglalja el; amaz lassú és költséges volt, ez gyors és olcsó.

A fejlődésnek ez a természetes menete önkéntelenül arra a gondolatra terelt, vajjon az iskola- és nevelésügyi reformkérdések terén (melyeknek bizony épen nem vagyunk híján) nem lehetne-e nálunk szintén meghonosítani az ilyen körkérdéseket? Emlékezem, hogy évekket ezelőtt az egységes középiskolai anket ötletéből Balásy Dénes kísérlett meg ilyesmit a Jancsó-féle «Egyet. Közoktatási Szemlében».

Hogy a javasolt eljárással szemben támasztható kételkedést és ellenkezést eleve megczáfoljam, vizsgáljuk meg mindenekelőtt annak lényegét és *előnyeit*.

Mi történik kongresszusokon, anketeken és interviewok alkalmával? Hivatott, még pedig önként jelentkező vagy meghívott egyének elmondják nézeteiket egyik vagy másik tárgyról, esetleg vitatkoznak is és az így létrejött szóbeli anyag külön kötetben, jegyzőkönyvben vagy cikkben lát napvilágot. Igen, egy ilyen ügyesen szerkesztett jegyzőkönyv néhány oldalon összegezi ugyanannyi órának szóbeszédét s menten megtisztítja attól a meddő szócáradattól, mely nélkül vajmi kevés szónok lehet el. Ha már most eleve és gondosan szerkesztett kérdésekkel fordulunk egyes egyénekhez és rövidre szabott, komprimált s a dolog velejére irányuló feleleteiket közöljük, voltaképen «*írott anketet*» végeztünk, melynek a szóbelivel szemben az az előnye, hogy a válaszok tömörebbek, önállóbbak (mert mások véleményeinek ismerete nélkül készültek), megfontoltabbak (mert szerzőik elegendő idővel és nyugalommal rendelkeztek) és gazdagabbak (mert szabadabban és nagyobb számban szemelhetni ki a nyilatkozókat). Ha pedig a közoktatásügy vezetői nem átalják az ilyen anketek révén az illetékes egyének nézeteit kikérni, sőt a mind számo-

* L. a következő az 1900. évi párisi «Congrès des Sociétés», illetőleg «Congrès int. de l'enseignement supérieur» elé terjesztett tanulmányokat: *Plan et projet d'une Académie Universelle et Internationale* (Világakadémia) és *Union Internationale entre professeurs etc.*

sabban felmerülő esetek tanúsága szerint ezt az ügy érdekében szükségesnek is tartják, akkor úgy gondolom, a tanügyi sajtó sem fog valami nagy hibába esni, ha az ilyen pædagogiai plebiscitumokat legalább megkísérli. A nemzeti és nemzetközi, nyílt és zárt plebiscitumok főfajai közül igen természetesen a nemzeti zárttal kell megkezdeni. Az ilyen *indirect* anketeknek a nyíltak felett még más előnyeik is vannak: szóhoz juthatnak nemcsak a *hivatalos* nagyságok és a nyilvánosság előtt szereplő és szerepelni vágyó *állandó* szaktekintélyek, hanem szerényebb, kevésbé ismert egyéniségek is és olyanok, a kik ugyan nem okleveles elméleti szakemberek, hanem a közélet, a politika, irodalom vagy tudomány terén szereplő vezéregyéniségek s ennek révén számot tarthatnak arra, hogy az iskola emberei is meghallgassák gyakorlati és társadalmi megvilágításban megjelenő véleményüket. Mily érdekes volna pl. egy Jókai, Csáky, Berzeviczy, Wekerle nézeteit egyik-másik tanügyi reformkérdésről megtudni! Ha egyesek nem felelnek, ez sem baj és szintén tanulságos. Hisz régi s minden nép kulturtörténete által beigazolt tény az, hogy az ilyen egyetemes és magasabbról néző, tehát messzibb látó elmék egyúttal helyesebben itélik meg a viszonyokat, mint azok, a kik bennök élnek s felette közel állanak. A nagy találmányokat is jórészt nem a *professionátusok*nak, hanem az *amateurök*nek köszönjük, a kiknek agyveleje még nem volt egészen agyoniskoláztatva. — Ezzel kapcsolatos s nem eléggé megbecsülhető vívmány az is, hogy ilyen úton a pædagogiai ismereteket, népszerűsítés és megkedveltetés révén, a legszélesebb rétegekben terjesztjük, hogy első sorban a felkért egyéniségek maguk is komolyan fognak a felvetett kérdéssel foglalkozni (mintegy *docendo discimus*), hogy a szakfolyóiratokat fel fogják vágni, sőt elolvasni, hogy tanférfiak, szülők és laikusok meggondolás és vita tárgyává fogják tenni az érdekesebb és a szájuk ízének inkább megfelelő nyilatkozatokat, melyeket a napisajtó is reprodukálni fog, mely pedig eddigelé, csekély kivétellel, a tanügyi dolgoktól (mily unalmas!) teljesen elzárkózott, szóval, hogy a magyar embernek hagyományos politikai hajlandósága mellett, a nevelés ügyei is némi szerény helyet fognak maguknak kivívni. Hisz pædagiához mindenki ért és minden szülő «született» pædagógus; értsd: arra született, *hogy azzá* legyen! A komoly tudományt ne féltsük ettől a kelendő aprópénztől: ilyenre kell a nagy bankót felváltani s viszont megfordítva amabból lesz ez. Rátermettt szerkesztőnek avatott vezetése mellett a jónak kinövéseitől és a helyesnek elfajulásától nem kell tartani. Hisz komoly tanügyi lapnál eleve ki van zárva annak az eshetősége, hogy ilyesmit (némely napilap módjára) kényelmes, frivol és olcsó segédeszköznek nézzen laptöltelékgyártásra, előkelő neveknek önző fitogtatására és arra, hogy könnyű szerrel (példák

vannak az ilyen irodalmi és zsurnalisztikai *impreszáriókra*) saját hírnevét (?) öregbítse.

Még egyet. A plebiscitumokat szép sikerrel alkalmazták már nálunk is a különböző vidékbeli tájszólások és ethnografiai szokások (Magyar Nyelvőr, Tóth B., Vikár B.) összegyűjtésére; arra gondolok, vajjon a közkérdések módszerét nem lehetne-e ugyanazon joggal és eredménnyel a hely- és vidékbeli iskolai és nevelésügyi adatok, szokások, nézetek stb. beszerzésére felhasználni, a miből idővel valóságos néprajzi nevelésügy (ethnografiai pædagógia) fejlődhetnék.

Ha a tisztelt szerkesztő úr indítványomat életrevalónak tartja, tegyen vele kísérletet; ha más nézetten volna vagy még kételkednék benne, a próbát akkor se mulasztja el, melynek mindenkép bizonyító ereje lesz. Témákban, alkalmas kérdésekben nincsen hiány, azért nem is ajánlok. Egyik témám részére azonban már most kérem a vendégjog előjegyzését: értem az ifjúság nemi problémáját, melynek érdekében egy nagyobb tanulmány alapján itthon és a külföldön szándékozom plebiscitumot rendezni és a beérkező véleményeket majdan feldolgozva a nyilvánosság elé bocsátani. — Az új módszernek technikai részét illetőleg csak azt jegyzem meg, hogy nyílt plebiscitum esetében a kérdés e folyóiratban közölhető (miközben a «kérdések és feleletek» régi és kimúlt rovatára gondolok); ha a plebiscitum zárt, a kérdések levél útján küldendők szét az illetőknek. A közlésnél, hogy minden személyes hiúságból eredő neheztelésnek elejét vegyük, az alfabetikus sorrendet ajánlom. Igen czélszerűnek, sőt méltányosnak tartanám továbbá, ha a plebiscitum mindegyik résztvevőjének az illető czikk lenyomata megküldetnék, Folyóiratunk *külön lenyomatainak* ügyét és a külföldön szokásos elrendezését ezen alkalomból kifolyólag különben is ajánlom a Pædagógiai Társaság figyelmébe.*

KEMÉNY FERENCZ.

* Bizonyára érdekes és tanulságos is volna egy olyan plebiscitum, a milyent a t. tagtárs úr indítványoz, különösen abból a tekintetből, hogy iskolaügyi kérdésekben, a melyek nagy része tulajdonképen társadalmi kérdés is, a szakemberek véleménye mellé oda lehetne így állítani kiváló egyéneknek, mint a társadalom képviselőinek nézeteit. Csak az az aggodalom merülhet föl, hogy sikerülne-e, mivel nálunk még eddig szokatlan ez az eljárás, legalább komoly dolgokban az. Érdemes volna megpróbálni, egy jól megválasztott kérdéssel, mely eléggé közérdekű és eléggé elő van már készítve ahhoz, hogy rá vonatkozólag vélemények alakuljanak. Siker esetén azután alkalmazható volna máskor is ez az eljárás — *módjával*. A közvélemény kavaráására mindenesetre alkalmas. Iskolai közvéleményre égető szükségünk van. Ezt megalkotni és fejleszteni Társaságunk egyik feladata.

Szerkesztő.